

Psikolojiye Giriş

İşler Kötüye Gittiğinde Olanlar: Zihinsel
Bozukluklar 2. Kısım

Ders 19

Zihinsel Bozukluklar

2. Kısım

Süreçle ilgili duyurular

- Okuma raporları tamamlandı
- Yazılı ödevler tamamlandı
- 7 Mayıs'a kadar deneylere katılın
- Gelecek pazartesi sınav

Final Sınavı

• Önceden işlenen konular	30
• Bilişsel sinir (Chun'un dersi)	5
• Bireysel farklılıklar	8
• Seks	7
• Yemek (Brownell'in dersi)	5
• Ahlak	7
• Benlik ve diğerleri	9
• Uyku, Gülme	5
• Klinik	14
• Mutluluk	6

Tekrar dersleri

- Perşembe 6'dan 8'e (Dunham220)
- Cuma 4'ten 6'ya (Dunham 220)

Zihinsel bozukluk kavramı

- Şeytani özelliklere sahip olma (hayır)
- Sosyal sapkınlık (bazen)
- Hastalık (günümüz bakış açısı)

Şimdiye kadar işlediğimiz zihinsel bozukluklar

- Afazi
- Yüz körlüğü
- Bulimia
- Fetiş
- Amnezi
- Otizm

Bazı zihinsel bozukluklar

- Ruh hali bozuklukları
-
- Şizofreni
- Kaygı bozuklukları
- Çözölmeli bozukluklar
- Kişilik bozuklukları

Şizofreni

Şizofreni nedir?

- Dünya nüfusunun %1inde şizofreni görülmektedir
- Akıl hastanesinde tedavi görmenin en sık karşılaşılan nedenidir
- Yunanca “ayrık” ve “zihin” sözcüklerinin biraraya gelmesiyle oluşmuş bir sözcüktür
  - Ayrık gerçeklikle bağlantının komuş olması anlamna gelmektedir
  - Ayrık kişilik demek değildir
- Cinsiyetler arasında eşit oranlarda görülür ancak erkeklerde daha erkek yaşlarda görülür
  - Erkekler için 18-25 yaş
  - Kadınlar için 26-45 yaş

Şizofreni Semptomları (5 semptomdan en az 2si görülmelidir)

- Pozitif semptomlar
  - Halüsinasyonlar
  - Sanrılar
  - Düzensiz konuşma (laf salatası örneğin)
  - Düzensiz hareketler
- Negatif semptomlar
  - Normal düşünce ya da duygulanımların olmaması

Şizofrenin Alt türleri

- **Paranoid Şizofreni**
  - Takip edilme sanrıları
    - Diğer insanların onları gözlediğine ya da onlara komplo kurduğuna inanma
  - Muhteşemlik/ Görkemlilik sanrıları
    - Diğer insanların kendilerinden daha aşağı, kendilerine bağlı olduklarına ve onları kıskandıklarına inanma
- **Katatonik Şizofreni – çevrelerine karşı tepkisiz, diğer insanların söylediklerini tekrar ederek konuşma, amaçsız hareket etme**
- **Dağınık Şizofreni**
  - Anlamsız halüsinasyonlar ve sanrılar
  - Düzensiz konuşma ve davranışlar, duygusal sığılaşma

Temel psikolojik bozukluk?

- Düşünce ve algıları sıralayıp düzenleyememe
- Diğer insanlarla iletişimin kopmasıyla başka sorunlar da doğar

Genetik ve Şizofreni

- Genetik benzerlikle birlikte şizofreni riski artar

Olası çevresel tetikleyiciler

- **Erken**
  - Zor doğum (oksijen yoksunluğu)
  - Doğum öncesi viral enfeksiyon
- **Geç**
  - Strese neden olan koşullar
  - Zorlu aile ortamı

Dopamin Teorisi

Şizofreni fazla miktarda dopaminden kaynaklanmaktadır

- Dopamin düzeyini düşüren ilaçlar semptomların da azalmasını sağlar
- Dopamin miktarını arttıran ilaçlar şizofren olmayan kişilerde bile semptomların belirmesine neden olur

Ancak:

- Negatif semptomların açıklaması?
- Beyin yapısındaki farklılıklar?
  - Genişleyen beyin ventrikülleri ve ventrikül çevresindeki sinir dokularında azalma
  - PET taramaları frontal lobdaki aktivasyonun azaldığını göstermektedir

Şizofrenide Kültürel Farklılıklar

- Şizofreni semptomlarının yaygınlığı hangi kültür olduğundan bağımsız olarak benzerdir
- Az sanayileşmiş ülkelerdeki düzelme oranları sanayileşmiş ülkelerekinden daha iyidir.
  - Şizofreni hastalarının aileleri daha az eleştirel olma eğilimindedir
  - Tam iyileşmeye zarar verebilecek antipsikotik ilaçların daha az kullanımı
  - Şizofreninin kronik ve kalıcı bir rahatsızlık olmaktan çok geçici olduğunun düşünülmesi

Kayı Bozuklukları

Kayı Bozuklukları

- Rahatsız edici, kalıcı kaygı ya da kaygıyı gidermek için sergilenen uyumsuz davranışlar birincil rahatsızlıktır
- Kaygı – yaygın, garip korku ve endişe hissi
  - Herkes kaygılanır
  - Mantıksız, kontrol edilemez ve kişinin işlerini aksatmasına neden olduğunda bir problem olarak algılanır.

Genellenmiş Kaygı Bozukluğu (GKB)

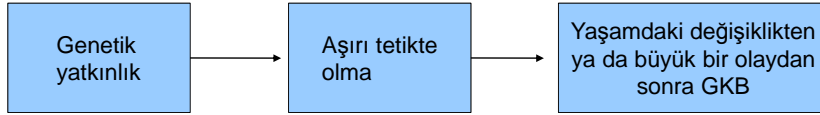

- İnsanların yaklaşık %5'i yaşamlarının bir döneminde genellenmiş kaygı bozukluğu yaşamıştır
- Birçok şey hakkında az ya da çok, sürekli kaygı
- Bu kaygı kişinin işlevselliğini ciddi şekilde etkiler
- Fiziksel semptomlar
  - Baş ağrıları
  - Mide ağrıları
  - Kas gerginliği
  - Asabiyet

GKB'nin Gelişimi Modeli

- GKB'nin bazı genetik bileşenleri vardır.
- Genetik olarak majör depresyon ile bağlantılıdır
- Çocukluk travmaları da GKB'yle ilişkilidir.

Fobiler

- Nesnelere
- Durum ya da olaylara
- Sosyal ortamlara

İlişkin yoğun ve yersiz korkulardır.

Fobilerin Gelişimi

- Klasik koşullama modeli
  - Örneğin: Köpek = Koşullu uyarıcı
İsırılma = Koşulsuz uyarıcı
  - Sorunlar:
    - Genellikle travmatik deneyime ilişkin anı yok
    - Travmatik deneyim fobiyi yaratmıyor olabilir
- Hazır olma teorisi

Obsesif-Kompulsif Bozukluk

- Obsesyonlar – bilinçliliğinize müdahale eden mantıksız, rahatsız edici düşünceler
- Kompulsyonlar– obsesyonları dindirmek için yapılan tekrarlı davranışlar
- Kontrol etme ve yıkama görülen en sık kompulsyonlardır
- Basal gangliyanın alt kısmında artan sinirsel faaliyet

Çözülmeli Rahatsızlıklar

Çözülmeli Rahatsızlıklar

- **Çözülme nedir?**
  - Hafızanın çözülmesi anlamına gelir
  - Kişiler kimliklerinin ya da geçmişlerinin bir parçasından habersiz hale gelir
  - Bazı özel durumlar dışında (hipnoz gibi) bu parçalar hatırlanamaz
  - Bir dereceye kadar çözülme normaldir
- **Üç tür çözülme tanımlanmıştır**
  - Çözülmeli bellek kaybı
  - Çözülmeli yeni kimlik oluşturma
  - Çözülmeli kimlik bozukluğu

Çözülmeli Rahatsızlıklar

Marian ve erkek kardeşi yakın zamanlarda bir soygunun kurbanı oldular. Marian yaralanmadı ancak erkek kardeşi soygunculara direnirken öldürüldü. Marian kazadan dört gün sonrasına kadar hiçbir detayı hatırlayamadı.

Çözülmeli Bellek Kaybı

- Psikolojik kökenli bellek kaybı olarak da bilinir.
- Hafıza kaybı tek semptomdur.
- Genellikle travmatik bir olayla ilgili seçici bir bellek kaybı yaşanır
  - Kişi kim olduğunu ve geçmişinin çoğunu bilmektedir
- Genel de olabilir
  - Kimliğin yeni bir kimlikle değiştirilmeden unutulması
- Çözülmeli kimlik bozukluğunun tersidir

Çözülmeli Yeni Kimlik Oluşturma

- New York'ta lisede fizik öğretmenliği yapan Jay, karısı onu başka bir adam için terk ettikten 3 gün sonra aniden ortadan kayboldu. 6 ay sonra, Miami Sahillerinde barmenlik yaparken bulundu. Adının Martin olduğunu, geçmişine dair bir anısının olmadığını söylemekle birlikte daha önce hiç evlenmediği konusunda ısrar etti.

Çözülmeli Yeni Kimlik Oluşturma

- Psikolojik kökenli kimlik bozukluğu olarak da bilinir.
- Kimlik değiştirilmesiyle birlikte genel bir bellek kaybı söz konudur
  - Evi terk etme
  - Yeni bir kimlik edinme
  - Önceki hayatına dair belirgin anı olmaması
  - “füğ durumu”
- Eğer füğ sona ererse
  - Eski kimlik geri gelir
  - Yeni oluşturulan kimlik tamamen unutulur

Çözülmeli Yeni Kimlik Oluşturma

- Psikolojik kökenli kimlik bozukluğu olarak da bilinir.
- Kimlik değiştirilmesiyle birlikte genel bir bellek kaybı söz konudur
  - Evi terk etme
  - Yeni bir kimlik edinme
  - Önceki hayatına dair belirgin anı olmaması
  - “füğ durumu”
- Eğer füğ sona ererse
  - Eski kimlik geri gelir
  - Yeni oluşturulan kimlik tamamen unutulur

Çözülmeli Kimlik Bozukluğu

- Norma'nın hafızasında sık sık boşluklar oluyordu ve belli zaman aralıklarında nerelerde olduğunu bilemiyordu. Bir klinik psikologla görüşmesi sırasında çocukça bir sesle konuşmaya başladı. Adının Donna olduğunu ve yalnızca 6 yaşında olduğunu söylüyordu. Dakikalar sonra, yetişkin sesine geri dönmüş görünüyordu ve çocukça konuştuğunu, adının Donna olduğunu söylediğini hiç hatırlamıyordu.

Çözülmeli Kimlik Bozukluğu

- Aslında “çoklu kişilik bozukluğu” olarak bilinir.
- Aynı kişi tarafından farklı zamanlarda 2 ya da daha fazla ayrı kişilik gösterilir
- ÇOK nadirdir ve tartışmaya açık bir bozukluktur
- Sybil, Tudy Chase, Chris Sizemore (“Eve”) gibi örnekleri vardır
- Savunma olarak kullanılmıştır
  - Hillside boğazlaması
  - (ikisi de) mahkum edildi

Çözülmeli Kimlik Bozukluğu

- Tipik olarak 10 yaş öncesinde örüntü başlar (çocukluk)
- Çoğunlukla kadınlarda görülmüştür
- Çoğunlukla işkence ya da cinsel istismara uğradıklarını hatırladıklarını söyler ve travma sonrası stres bozukluğu semptomları gösterirler

Çözülmeli Bozuklukları Nedenleri?

- Tekrar eden, ağır cinsel ya da fiziksel istismar
- Ancak istismara uğramış çoğu kişi Çözülmeli Kişilik Bozukluğu geliştirmemiştir
- İstismarın çözülmeye olan biyolojik yatkınlıkla bileşimi?
  - Çözülmeli bozuklukları olan insanlar hipnoz edilmeye daha yatkındırlar
  - İstismarla baş edebilmek için bir dizi hipnotik trans kullanımıyla başlamış olabilir

Çözülmeli Bozukluklar Üzerine Tartışmalar

- Psikiyatristlerin 4'te 1'inden daha azı bu bozukluğun geçerli bir rahatsızlık olduğunu düşünmektedir.
- Bazı istatistikler
  - 1930-60: Amerika Birleşik Devletleri'nde her 10 yılda 2 vaka
  - 1980ler: 20.000 vaka rapor edildi
  - Amerika'da her yerde olduğundan daha fazla
  - Terapitler konusunda farklılıklar – kimileri hiçbir terapistte gitmezken kimileri birçok terapistte gidiyor
- Çözülmeli bozukluklar terapistin telkiniyle hastanın öyle davranmasının bir sonucu mu?
- Ne dereceye kadar çözülmeli bozukluklar normal psikolojinin uç versiyonudur?

Kişilik Bozuklukları

Katillerin çoğu genel anlamda zihinsel yönden hasta değildir.

Antisosyal Kişilik Bozukluğu

- “Ahlaki delilik” ya da “Psikopatoloji”
- Genellikle erkekler
- Bencil, duygusuz, seçkisiz cinsel ilişkiler yaşayan, düşünmeden hareket eden
- Sevme, sadakat, suçluluk, kaygı yoksunluğu
- Kolay sıkılan sürekli uyarıcı arayan

Terapi

Sosyal bir konu olarak bakım – tedavinin tarihi

- Ciddi anlamda rahatsız olan biriyle ne yapılmalı?
  - Orta Çağ'dan 17. yüzyıla
    - Delilik
    - İşkence, asma, yakma, denize atma
  - 18. yüzyıl
    - Zihnen rahatsız insanlar
    - Toplumdan uzak tutma

19. yüzyıl ve reform niteliğindeki girişimler

- Philippe Pinel (1745-1826)
- Paristeki akıl hastanesinde reformlar
- Bazı hastalar hastaneden ayrılacak kadar iyileştiler

Bir hastanın gözünden hastaneler

- Rosenhan (1973): Deli yerlerde akıllı olma
  - Akılı başında insanlar hasta olarak hastanelere getirildiler
  - “bomboş, içi boş, gümbürtü”
  - Hastane çalışanlarıyla çok az etkileşim
  - Etkileşimlerin kişiliksizleştirici doğası
  - Normal davranışlar patoloji gibi yorumlandı

Terapi işe yarıyor mu?

Terapi işe yarıyor mu?

- İnsanlar terapiden sonra kendilerini daha iyi hissettiklerini söylüyorlar.
- Belki de kendilerini zaten daha iyi hissedeceklerdi

Terapi işe yarıyor mu?

- İnsanlar terapiden sonra kendilerini daha iyi hissettiklerini söylüyorlar.
- Belki de kendilerini zaten daha iyi hissedeceklerdi

Terapinin etkililiği üzerine genel sonuçlar

- Terapi gören insanlar terapi almayan insanlara göre daha fazla ilerleme gösteriyorlar
- Farklı sorunlar için farklı terapi yöntemleri daha iyi sonuçlar verebilir
  - Depresyon için bilişsel davranışsal terapi
  - İki kutuplu rahatsızlık için ilaçla tedavi
- Bazı terapistler diğerlerinden daha iyi olabilir.

Terapi etkililiğinde özgül olmayan etkenler

- Özgül olmayan = belirli bir disiplin ile ilişkili olmayan ancak çıktılar üzerinde etkili olan
- Destek
- Umut
  - Terapi sürecine güven/bağlılık hissi
  - Plasebo etkisi = alınan fayda gerçek etkiden değil fayda alınacağı inancından kaynaklanır

Seçmeli

Bu derste öğrendiğiniz en ilginç şey (kuram, deney, sonuç, vs.) neydi?

Lütfen bu sorunun yanıtını
paul.bloom@yale.edu adresine gönderin.
İleti başlığına “Psi Giriş” yazın.